

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/26187>

Please be advised that this information was generated on 2017-12-05 and may be subject to change.

met een betere omschrijving van de aard en de ernst van de depressie, waarbij de antidepressiva in therapeutische doseringen zouden moeten worden voorgeschreven en waarbij bovendien de onderzoeken een langere follow-up behoren te hebben. Alleen dan zou een uitspraak gedaan mogen worden over de werkzaamheid, de kans op recidieven van depressie en de kans op bijwerkingen, ook na langdurige behandeling met het extract van St.-Janskruid.

LITERATUUR

- ¹ Linde K, Ramirez G, Mulrow CD, Pauls A, Weidenhammer W, Melchart D. St John's wort for depression – an overview and meta-analysis of randomised clinical trials. *BMJ* 1996;313:253-8.
- ² Smet PAGM de, Nolen WA. St John's wort as an antidepressant. *BMJ* 1996;313:241-2.

W.HART

Ingezonden

(Buiten verantwoordelijkheid van de redactie; deze behoudt zich het recht voor de stukken te bekorten; stukken die langer zijn dan 1 kolom druks komen niet voor plaatsing in aanmerking)

Leeftijd van de menopauze als risicofactor voor cardiovasculaire sterfte

Blijkens het cohortonderzoek van Van der Schouw et al. betreffende 12.115 vrouwen (50-65 jaar) uit Utrecht is bij een vroege menopauze het risico op cardiovasculaire sterfte hoger dan bij een late (1996;1986-9). Voor ieder jaar dat de menopauze later begint, neemt het sterfterisico met 2% af. De onderzoeken naar effecten van endogene oestrogenen op cardiovasculaire aandoeningen laten geen eenduidige conclusies toe en een omgekeerd effect wordt bij exogene oestrogenen steeds duidelijker.¹ De suggestie wordt gewekt dat langduriger blootstelling aan lichaamseigen oestrogenen bescherming biedt.

Deze conclusies zijn enigszins verrassend voor de adepten van de zogenaamde 'fetal origins hypothesis', die de oorzaak van constitutionele ziekten op volwassen leeftijd eerder zoeken in prenatale en vroeg-postnatale factoren.^{2,3} Perinatale complicaties zijn volgens Crouse een reflectie van sociaal-economische factoren die hun invloed levenslang laten gelden.² Volgens Barker et al. zou de calorische deprivatie tijdens de zwangerschap leiden tot een te laag geboortegewicht en (of) -lengte of tot een te laag gewicht ten opzichte van de placenta; en verder tot groeiachterstand en verschillende constitutionele ziekten op volwassen leeftijd, zoals diabetes, hypertensie, cardiovasculaire morbiditeit of mortaliteit, et cetera.

Epigenetische factoren rond conceptie in plaats van rond geboorte kunnen bepalend zijn voor latere problemen tijdens zwangerschap, geboorte en neonatale leeftijd (aangeboren afwijkingen), maar ook voor constitutionele ziekten op latere leeftijd.⁴⁻⁶ Er blijkt namelijk een verband te bestaan tussen enerzijds maand van geboorte (of conceptie) en anderzijds vroege menopauze,⁵ en ook kortere levensduur, bij zowel mannen als vrouwen.⁶

Bij andere gelegenheden werd uitvoerig ingegaan op latent aanwezige bronstperioden bij de mens, 'anovulatoire' en 'ovulatoire' seizoenen met inherent hieraan differentiële maturatiegraad van de eikel en het mogelijke verband met seizoensgebonden wachttijd op zwangerschap, geboortegewicht en -lengte, aangeboren afwijkingen, lengte en gewicht en constitutionele ziekten op latere leeftijd.^{4,6}

Wij vragen ons daarom af of het gesuggereerde verband tussen vroege menopauze en cardiovasculaire morbiditeit of mortaliteit in het genoemde cohortonderzoek ook niet kan worden verklaard door niet-optimale rijping van de eikel. In dit verband zou het aandacht verdienen om bij deze patiënten de relatie met hoogrisicoconcepties te onderzoeken, vooral bij te jonge en (of) vergevorderde maternale leeftijd, te kort en (of) te lang (ongewild) conceptie-interval, stress, ondervoeding, et cetera.^{4,6}

LITERATUUR

- ¹ Vandenbroucke JP, Helmerhorst FM. Risk of venous thrombosis with hormone-replacement therapy. *Lancet* 1996;348:972.
- ² Crouse 3d JR. Reduced height for weight and cardiovascular disease. *Lancet* 1993;341:931-2.
- ³ Barker DJP, Gluckman PD, Godfrey KM, Harding JE, Owens JA, Robinson JS. Fetal nutrition and cardiovascular disease in adult life. *Lancet* 1993;341:938-41.
- ⁴ Jongbloet PH. Prepregnancy care: background biological effects. In: Chamberlain G, Lumley J, editors. *Prepregnancy care: a manual for practice*. London: Wiley, 1986:31-52.
- ⁵ Kersemackers WM, Jongbloet PH, Zielhuis GA, Verbeek ALM. Menstruatiepatroon en geboortemaand. *Ned Tijdschr Geneesk* 1992;136:2516-20.
- ⁶ Jongbloet PH. Seasonal fluctuation of pathological and optimum conceptions, maternal subfecundity, gender dimorphism and survival. *Coll Anthropol* 1992;16:99-107.

P.H.JONGBLOET
A.L.M.VERBEEK

Nijmegen, oktober 1996

De hypothese van Jongbloet en Verbeek is uitermate interessant. Wij gaan ervanuit dat de leeftijd waarop de menopauze intreedt een resultante is van verschillende factoren; mogelijk spelen de door Jongbloet en Verbeek genoemde factoren hierbij een rol. Bovendien is het mogelijk dat deze een onafhankelijke risicofactor zijn voor cardiovasculaire sterfte; cardiovasculaire aandoeningen zijn immers multifactorieel bepaald. Dit alles vormt dus geen ontcrachting van de resultaten en de conclusies van ons onderzoek.

Y.T.VAN DER SCHOUW
Y.VAN DER GRAAF
E.W.STEYERBERG
M.J.C.EIJKEMANS
J.D.BANGA

Utrecht, november 1996

Van blijde naar bezorgde verwachting? Enkele ethische vragen naar aanleiding van de triplettest

Het commentaar van De Beaufort (1996;2024-5) naar aanleiding van de triplettest (serumconcentratie α -foetoproteïne, ongeconjugerd oestriol en humaan choriongonadotrofine in het bloed van de zwangere) geeft een goed overzicht van de ethische vragen die bij de serumscreening naar Down-syndroom en neuralebuisdefecten een rol spelen. Wij willen daar graag twee kanttekeningen bij maken.

Zeer terecht geeft de auteur aan dat het 'nooit een achteloos aangeboden routinetest dient te worden die bij wijze van spre-